
Examining the Attitudes of Secondary 8th Grade School Students towards Citizenship and Democracy Lesson in terms of Different Variables

Selcuk Besir DEMİR¹ & Murat BOZBEK²

¹ Cumhuriyet University, Education Faculty/Sivas/ TURKEY

E-mail: sbesdem@hotmail.com

² Cumhuriyet University, Education Faculty/Sivas/ TURKEY

E-mail: muratbzbk@hotmail.com

Abstract

The purpose of this study is to examine the attitudes of secondary school eighth class students towards Citizenship and Democracy Lesson in terms of different variables. This study has been prepared with the descriptive survey design which is among quantitative research methods. The universe of the research consists of the 635 students studying at eighth class in secondary schools in the city center of Sivas. The sample of the study consists of 10 secondary schools, selected by random sample method, in Sivas city center in 2013-2014 academic year. In order to determine the attitudes of the students towards citizenship and democracy education, *The Attitude Scale towards Citizenship and Democracy Education Lesson* developed by Bozbek and Demir (2014) was used in the study. The scale consists of 16 items. Except the CDL-Scale, another data collection tool in the study was the individual information form. After the data collection tools were administered, the data obtained were analyzed using PASW 18 using descriptive statistics, frequency, percentage t-test and one-way ANOVA. As a consequence, the attitudes of secondary students towards CDL may vary according to different variables.

Key Words: Citizenship and Democracy; Citizenship and Democracy lesson; Learner attitudes; Different variables.

Extended Summary

Purpose

The fact that the attitudes of secondary school students towards Citizenship and Democracy Education Lesson are either positive or negative may cause meaningful differences in achieving success levels in cognitive aspect. Therefore, in order to ensure an efficient education and training, it is crucial that the attitudes of students towards this subject must be known. In this context, the purpose of this study is to examine the attitudes of secondary school eighth class students towards Citizenship and Democracy Lesson in terms of different variables.

Method

This study has been prepared with the descriptive survey design which is among quantitative research methods. A survey design provides a quantitative or numeric description of trends, attitudes, or opinions of a population by studying a sample of that population (Creswell, 2013:155).

The universe of the research consists of the 635 students studying at eighth class in secondary schools in the city center of Sivas. The sample of the study consists of 10 secondary schools, selected by random sample method, in Sivas city center in 2013-2014 academic year. In order to determine the attitudes of the students towards citizenship and democracy education, *The Attitude Scale towards Citizenship and Democracy Education Lesson* developed by Bozbek and Demir (2014) was used in the study. The scale consists of 16 items. Except the CDL-Scale, another data collection tool in the study was the individual information form. After the data collection tools were administered, the data obtained were analyzed using PASW 18 using descriptive statistics, frequency, percentage t-test and one-way ANOVA.

Results

After the analysis to determine the attitudes of the students towards Citizenship and Democracy Lesson (CDL), there has not been found a meaningful difference between the attitude point averages towards Citizenship and Democracy Lesson according to gender variable. In this case, it can be suggested that the attitudes of students towards CDL do not change according to gender.

After the analysis made to determine whether there was a differentiation in averages of the attitudes points of the students in terms of schools they study at, it was found that the difference between the group

averages was statistically meaningful. The attitudes of the students who had the least attitude point average values studying at Kadı Burhaneddin Secondary School towards CDL were more negative than the other schools. The attitudes of the students studying at Kanuni Secondary School who had second least attitude point value towards CDL were more negative than those at Aşık Veysel and Celal Bayar Secondary School.

After the analysis made to determine whether there is a differentiation in averages of the attitudes points of the students in terms of family incomes, it has been found that the difference between the group averages is statistically meaningful. According to the results, as the income of the families of the students increase, so does the positive attitudes of the students towards CDL. These findings show the importance of economic reasons in the increase of the citizenship conscious and the democracy to become widespread. Because it is hard to expect someone who lives in “hunger limit” or below “the hunger limit” to gain insight about rights and freedom.

After the analysis made to determine whether there was a differentiation in averages of the attitudes points of the students in terms of family education levels, it was found that the difference was statistically meaningful. The students whose mothers were high school-graduates had more negative attitudes towards CDL when compared with those whose mothers were primary school and secondary school graduates. The students whose fathers were high school and university graduates had more negative attitudes towards CDL when compared with those whose fathers were illiterate or primary school and secondary school graduates.

When considered in general, students from lower family educational levels such as primary school and secondary school had more positive manners towards the CDL when compared with the students whose families were from high school or university. In other words, students whose families had lower education levels had more positive attitudes towards CDL than the students whose families had higher education levels. However, in studies conducted by Öcal (2011); Tereseviciene and Jonyniene (2001), it was suggested that students’ attitudes towards Citizenship and Democracy Lesson became more positive as the education levels of their parents increased.

There was a statistically meaningful difference between the attitudes towards CDL teachers in terms of the students who loved their teachers, who did not love their teachers and those who were indifferent. This situation suggests that there is a direct proportion between the attitudes of the students towards the teachers who teach CDL and their attitudes towards the

CDL. In other words, it can be suggested that the students' loving the CDL teachers makes them love the subject as well.

Downing, Ryndak and Clark (2000) state that loving children, being able to interact with them, being patient, interested, polite and flexible, being able to communicate with children and being able to stay calm are among characteristics required for becoming an educationalist. Ensuring that there is a motivation and having love for children are of great importance for a successful teaching (Lasley, 1980; Veenman, 1984). In this context it can be suggested that teachers should pay attention to this situation in order to make the students love the subject.

In terms of the frequency of using the Internet and reading books rates of the students who participated in the research and their attitudes towards CDL, there was a statistically meaningful difference. The students who did not use the Internet daily had more positive attitudes towards CDL than the students who used the Internet for 6 hours and more in a day.

When the frequency of reading books is considered, those students who did not read any books had more positive attitudes towards CDL. However, there was not a statistically meaningful difference observed between the attitudes of the students who read at least one book a month and those who did not read any books. This situation shows that as the frequency of reading books increases, the attitudes of students increase in a positive way.

Discussion and Conclusion

As a consequence, the attitudes of secondary students towards CDL may vary according to different variables. The situation which shows that the students whose families are from high school and university have more negative attitudes towards CDL when compared with those from poorer education levels should be examined. It is obvious that there is a direct proportion between the attitudes of students towards CDL teachers and the CDL subject itself. In other words, the students' love for the teacher is effective in their love for the CDL. In this context, it is important that teachers should have democratic teacher roles for the needs of students and they should be informed about the proper methodology and strategy; and this will affect the attitudes of the students towards CDL. Future studies might be more detailed and deal with different variables in different time periods in order to measure the attitudes towards CDL. The teachers who will apply the curricula should define the possible negative student attitudes towards CDL in advance, and make it possible for the authorities to take necessary measures ensuring that the student success increases.

Ortaokul 8.Sınıf Öğrencilerinin Vatandaşlık ve Demokrasi Dersine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Selçuk Beşir DEMİR¹ ve Murat BOZBEK²

¹ Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/Sivas/ TÜRKİYE

E-mail: sbesdem@hotmail.com

² Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/Sivas/ TÜRKİYE

E-mail: muratbzbk@hotmail.com

Öz

Araştırmanın amacı, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden, betimsel tarama deseni ile hazırlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Sivas il merkezinde random küme örnekleme yoluyla seçilmiş, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı toplam 10 ortaokulda öğrenim gören 635 sekizinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, Bozbek ve Demir (2014) tarafından geliştirilen Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve kişisel bilgi formu uygulanarak veriler toplanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanmasından sonra, elde edilen veriler, PASW 18 paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında istatistiksel işleme tabi tutulmuş; bu bağlamda veriler üzerinde frekans, yüzde, t-testi ve tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Sonuç olarak ortaokul öğrencilerinin VDED'e yönelik tutumları farklı değişkenler açısından farklılık gösterebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vatandaşlık ve Demokrasi; Vatandaşlık ve Demokrasi dersi; Tutum, Farklı değişkenler.

Giriş

Küresel toplumun en önemli gereksinimlerinden biri de etkili vatandaşların yetiştirilmesidir. Etkili vatandaş, kültürel farklılıkları kabullenen, eleştirel düşünen, iş birliği ve sorumluluk içinde çalışabilen, sorunlara küresel yaklaşabilen, çevrenin korunması için yaşam tarzını değiştiren kişilerdir (Hicks, 2001). Bununla beraber, bireyin toplumsal yaşama etkin bir şekilde katılması için hak, özgürlük, eşitlik, görev ve sorumluk gibi demokrasinin temel kavramlarını içselleştirmesi de gerekmektedir (MEB, 2010a).

Vatandaş, devletin unsurlarından biri olan halkı meydana getiren fertler iken (Yılmaz, 2002); vatandaşlık, bir devlet veya millet tarafından bireye atfedilen yasal bir statüdür (Engle & Ochoa, 1988). Demokrasi ise; halkın egemenliğine dayanan yönetim şeklidir (TDK, 1992:192). başka deyişle toplumsal sorunları çözmeye ya da bireyin kendi yaşamını düzenlemesinde çözüm yollarından birisidir (Schou, 2001.) Eğitim ve demokrasi kavramları arasında oldukça yüksek bir ilişki vardır (Dewey, 2008; Glaeser, Ponzetto & Shleifer, 2007; Schou, 2001). Demokrasi, davranış biçimi olarak özümsemiş ve demokrasi ilkelerini genişleterek yaşama geçirebilmiş insanlardan oluşan toplumlarda yaşar ve gelişir. Eğitim, toplumun kültürünü bireylere aktarma işlevini yerine getirirken, bütün değerlerle birlikte demokrasi kültürünü de kazandırmalıdır (Edwards, 2008). Devletlerin bekası, milletlerin yaşamlarını güven içerisinde sürdürebilmeleri ve bu hedefin devam ettirilebilmesi için, iyi eğitim almış insanlara ihtiyaç vardır. Devletler de kendi kültür, amaç ve değer yargılarına göre vatandaşlarını bu hedefe uygun şekilde yetiştirmek ister. Çünkü toplum kendini oluşturan bireyleri için kazanmalarını istediği değerleri okullar aracılığıyla ve eğitimle vermektedir (Dewey, 2008: 23-24). Buradan hareketle vatandaşlık ve demokrasi eğitimi; gençlerin vatandaş olarak kendi rollerinin ve sorumluluklarının farkındalığını sağlayacak şekilde yapılandırılmasıdır (Kerr, 1999). Başka deyişle öğrencilerin hem bireysel gelişimi hem de toplumun yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde sosyo-politik gelişimi ile ilgili bir eğitim sürecidir (Osler & Starkey, 1996). Bu bağlamda bireylerin yukarıdaki amaçlara ulaşmasında vatandaşlık ve demokrasi eğitiminin gerekliliği açıktır.

Türk eğitim sistemi içinde çağın ve ülkemizin değişen koşullarına bağlı olarak sınıf, isim ve içerik düzeyinde yer değiştirerek her zaman önemini koruyan vatandaşlık ve demokrasi eğitimi, Türkiye’de bir ara disiplin olarak 4. 5. 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi içerisinde verilirken, ortaokul sekizinci sınıfta Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi adıyla 2011 yılından itibaren

zorunlu ders olarak verilmeye başlanmıştır. (Er, Özmen ve Ünal, 2013; MEB, 2010b). Bu dersin eğitim ve öğretiminde; öğrencilere vatandaşlık, demokrasi ve insan haklarıyla ilgili bazı temel kavramların tanıtılmasının yanı sıra insan haklarının korunup uygulanmasıyla ilgili farkındalık, duyarlılık, bilinç, düşünce, tutum ve davranış kazandırma amaçlanmaktadır (MEB, 2010a: 6). Bu amaçlara ulaşmak için öğrencilerin duyuşsal olarak da hazır olmaları derse ve ilgili konulara yönelik olumlu tutumlara sahip olmaları önem arz etmektedir.

Tutum, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarıyla birey davranışlarının önemli ve kritik bir yordayıcısı olarak görülen psikolojik bir yapıdır (Anderson 1988). Başka deyişle bireylere, yerlere, olaylara ya da fikirlere karşı olumlu ya da olumsuz tepki verme eğilimi olarak tanımlanan tutum (Simpson ve diğerleri, 1994: 212), ilgili alandaki bilişsel başarıyı yaklaşık dörtte bir oranında artırmaktadır, öğrenilen alana yönelik tutumlar; bilişsel başarı üzerinde etkili olmaktadır (Bloom, 2012).

Bu bağlamdan hareketle öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesine yönelik alanyazın incelendiğinde; Üstündağ (1997), Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersinde, öğretimde yaratıcı dramının derse yönelik duyuşsal özellikleri kazandırma etkisi olduğunu tespit ederken; Baştürk (2011), öğrencilerin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi öğretim programındaki kazanımlara katılımında, cinsiyetin etkisiz olduğunu ancak sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan okullar lehine anlamlı olduğunu saptamıştır. Öner ve Kamçı (2013) ise ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimine karşı tutum ve görüşlerin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını belirlerken, öğrencilerin öğrenim gördükleri çevrenin sosyo-ekonomik düzeyleri düştükçe, sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimine dair tutum ve görüşlerinin de olumsuz etkilendiğini tespit etmiştir.

Aras (2000); Öcal (2011); Ural (2010) tarafından yapılan çalışmalarda 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin vatandaşlık ve demokrasi dersine yönelik tutumları değil; dersin içeriğindeki insan hakları, vatandaşlık hakları ve demokratik tutum ve empatik eğilim düzeylerine yönelik görüşleri ailelerin gelir düzeyine, köy-kasabada oturanlara, cinsiyet ve eğitim durumuna göre belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan bu araştırmalar, ismi ve içeriği değişen Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik öğrenci tutumlarını belirlemek amacıyla değil; bu dersin içeriğindeki insan hakları, vatandaşlık hakları, demokratik tutum ve empatik eğilim gibi kavramlara yönelik tutumları belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Etkili ve kalıcı bir öğrenmenin olmazsa olmaz şartlarından birisi derse karşı olumlu bir tutumun olmasıdır, çünkü öğrencilerin yeni karşılaştıkları bilgileri anlamlı bir şekilde öğrenmelerinin ön koşulu derse karşı tutumlarının olumlu olmasıdır (Marzano, 1992; Marzano, Pickering & McTighe, 1994). Öğrencilerin derse karşı tutumlarının oluşmasında ve şekillenmesinde etken olan çeşitli faktörler de vardır. Birçok araştırmacıya göre bu etkenler, öğrenci, öğretmen ve çevre veya öğrenme ortamı ile ilgili değişkenler olmak üzere üç grupta toplanabilir (George, 2006; Haladyna, ve diğ., 1982; Shaughnessy & Haladyna, 1985; Wilkins, 2003). Öğrencinin sahip olduğu tutumların bilinmesi öğretmenin yöntem ve yaklaşımlarını belirlemede, dersin işlenişini düzenlemede ona yol gösterecektir (Tosun, 2011:8). Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik öğrenci tutumlarının olumlu ve olumsuz olması, dersin kazanımlarına ulaşma düzeyi ve bilişsel yöndeki başarıları düzeyleri arasında anlamlı farklılıklara da neden olabilir. Bu nedenle, etkili bir öğretim ve öğrenim için öğrencilerin bu derse karşı tutumlarının ve bu tutumları etkileyen faktörlerin bilinmesi gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu araştırmanın problem cümlesini ise, "Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutumları ne düzeydedir?" sorusu teşkil etmektedir. Araştırmanın problemine cevap arayabilmek amacıyla aşağıdaki alt problemlere çalışmada cevap aranacaktır:

1. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine ilişkin tutumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine ilişkin tutumları okula göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine ilişkin tutumları ailelerin gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine ilişkin tutumları ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine ilişkin tutumları bu derse giren öğretmenini sevip sevmemesine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersine ilişkin tutumları öğrencilerin günlük internete girme saati ve kitap okuma sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden, betimsel tarama deseni ile hazırlanmıştır. Tarama deseni; bir evren içinde seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar yoluyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin nicel veya nümerik olarak betimlenmesini sağlar (Creswell, 2013:155).

Bu araştırmada, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin Vatandaşlık Ve Demokrasi Eğitimi dersine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek amaçlanmıştır. Diğer bir deyişle sonucu etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve sonucun en iyi şekilde yordanması gerekmektedir. Problem bir sonucu etkileyen faktörlerin belirlenmesini gerektiriyorsa o zaman nicel yaklaşım en iyisidir (Creswell, 2013:20). Bu sebeple bu araştırmada, araştırmanın amacına uygun olarak, nicel araştırma desenlerinden betimsel tarama deseni kullanılmıştır.

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini Sivas il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokul sekizinci sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2013-2014 eğitim öğretim yılında Sivas il merkezinde random küme örnekleme yoluyla seçilmiş tablo-1'de belirtilen 10 ortaokulu oluşturmaktadır. Çalışma grubu %52'si kız, % 48'si erkek olmak üzere toplam 635 öğrenciden oluşturmaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Okul	Erkek	Kız	Toplam	%
Danışment Ortaokulu	47	52	99	15,6
Celal Bayar Ortaokulu	48	43	91	14,3
Aşık Veysel Ortaokulu	36	53	89	14
Lütfi Fikret Tuncel Ortaokulu	44	41	85	13,4
Kazancılar Ortaokulu	25	39	64	10,1
Selçuk Ortaokulu	31	24	55	8,7
Atatürk Ortaokulu	27	25	52	8,2
Kanuni Ortaokulu	19	25	44	6,9
Kadı Burhaneddin Ortaokulu	20	18	38	6
80.Yıl Ortaokulu	11	7	18	2,8
Toplam	308	327	635	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, ortaokul öğrencilerinin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Bozbek ve Demir (2014) tarafından geliştirilen Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 16 maddeden oluşmaktadır. Tutum ölçeği likert tipi beş derecelidir. Sorular "Tamamen Katılıyorum." (5), "Katılıyorum." (4), "Kararsızım." (3), "Katılmıyorum." (2), "Tamamen Katılmıyorum." (1) seçeneklerini içermektedir.

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nin bütününe ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.918'dir. Ölçeği'nin alt faktörlerden olan İlgi Boyutunun Cronbach Alfa, güvenilirlik katsayısı; 0.893; Sevgi-Hoşlanma Boyutunun ise; 0.842; olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nin güvenilir bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir (Bozbek ve Demir 2014).

VDED-TÖ'nün uyum değerleri incelendiğinde DFA'da X^2 nin serbestlik derecesine oranının 2'nin üstünde (2,66) olması nedeniyle iyi uyuma RMSEA'nın 0.052 olması nedeniyle iyi uyuma, GFI'nin 0.95 olması nedeniyle mükemmel uyuma, AGFI'nin 0.93 olması nedeniyle iyi uyuma, CFI'nin 0.99 olması nedeniyle mükemmel uyuma; NFI ve NNFI'nin 0.98 olması nedeniyle mükemmel uyuma RFI'nin 0.98 olması ve IFI'nin 0.99 olması nedeniyle mükemmel uyuma sahip olduğu anlaşılmaktadır. (Bozbek ve Demir 2014).

Bozbek ve Demir (2014) yaptıkları çalışmanın sonucunda; VDED-TÖ'nün ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Araştırmada VDED-TÖ dışında diğer bir veri toplama aracı ise kişisel bilgi formudur. Kişisel bilgi formundan; öğrencilerin sınıfı, yaşı, cinsiyeti, anne ve babalarının eğitim düzeyleri ve diğer bağımsız değişkenler öğrenilmeye çalışılmıştır.

Veri Analizi

Veri toplama araçları öğrencilere 2013–2014 öğretim yılının ilk döneminde uygulanmıştır. Veriler, ölçek özelliklerine ve kişisel bilgi formundaki bilgilere göre puanlanıp kodlanarak PASW 18.0 paket programı ile bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Araştırmanın alt problemlerine uygun olarak frekans, aritmetik ortalama *t*-testi, tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Tüm istatistiksel çözümler için verilerin manidarlık testlerinde

$p < 0.05$ manidarlık düzeyi esas alınmıştır. Bu işlemlerin sonunda elde edilen veriler, oluşturulan tablolarla birlikte yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

1. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine İlişkin Görüşleri Cinsiyete Göre Farklılaşmakta Mıdır?

Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine (VDED) yönelik tutumlarının farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaçla kız ve erkek öğrencilerin puanlarına uygulanan t-testi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin VDED’e yönelik tutumlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Erkek	308	3.28	.92	1.21	.223
Kız	327	3.19	1.02		

$p < .05$

Tablo 2’de görüldüğü gibi; cinsiyet değişkenine göre ortaokul sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin VDED’e yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (t değeri= 1,21; $p=0,22 > .05$). Bu durumda öğrencilerin VDED’e yönelik tutumları cinsiyete göre bir farklılık göstermemektedir.

2. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine İlişkin Görüşler Okula Göre Farklılaşmakta Mıdır?

Tablo 3. Öğrencilerin Okullarına Göre VDED’e Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Okul	<i>N</i>	\bar{x}	<i>Ss</i>
Danışment Ortaokulu	99	3,3169	,82669
Celal Bayar Ortaokulu	91	2,8908	,99258
Aşık Veysel Ortaokulu	89	3,5419	,90916
Lütfi Fikret Tuncel Ortaokulu	85	3,3662	,83568
Kazancılar Ortaokulu	64	3,3418	1,08887
Selçuk Ortaokulu	55	3,1523	,86500
Atatürk Ortaokulu	52	3,7212	,96122

Kanuni Ortaokulu	44	2,8168	1,05795
Kadı Burhaneddin Ortaokulu	38	2,4227	,79236
80.Yıl Ortaokulu	18	3,7431	,94102
Toplam	635	3,2388	,97930

Tablo 4. Öğrencilerin Okullarına Göre VDED'ye İlişkin Tutum Puanlarının Anova Testi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar arası	72.00	9	8,00	9,33	0,001
Grup içi	535,06	624	0,85		
Toplam	607,06	633			

p<.05

Tablo 4'te görüldüğü üzere öğrencilerin okulları ile VDED'e ilişkin tutumları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p = .001 < .05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testinin sonuçları Tablo-5'de verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Okullara Göre VDED'e İlişkin Tutum Puanlarının Tukey HSD Testi Sonuçları

Gruplar	Ortalama Fark	Standart Hata	P
Kadı Burhaneddin-Lütfi Fikret	-.9434	.1807	.001
Kadı Burhaneddin-Selçuk	-.7295	.1953	.008
Kadı Burhaneddin – Atatürk	-1,2984	.1976	.001
Kadı Burhaneddin –Danışment	-.8942	.1767	.001
Kadı Burhaneddin - Aşık Veysel	-1,1192	.1797	.001
Kadı Burhaneddin-Kazancılar	-.3940	.1896	.001
Kadı Burhaneddin- 80. Yıl	-1,3203	.2649	.001
Kanuni -80.yıl	-.9262	.2590	.014
Kanuni -Aşık Veysel	-.7251	.1709	.001
Atatürk – Celal Bayar	-.8303	.1609	.001

p<.05

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin okullarına göre; Kadı Burhaneddin ortaokulunda öğrenim gören öğrenciler ile Lütfi, Selçuk, Atatürk, Danışment, Aşık Veysel, Kazancılar ve 80.Yıl ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir var fark görülmektedir($p<.05$). Buna göre Tablo 3'te en düşük tutum puanlarının ortalama değerine ($\bar{x} = 2,4227$) sahip olan Kadı Burhaneddin ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları kendisiyle kıyaslanan

ortaokullara göre daha olumsuzdur. Ayrıca Kanuni ortaokulunda öğrenim gören öğrenciler ile Aşık Veysel ve Celal Bayar ortaokulunda, öğrenim gören öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bulunmaktadır ($p < .05$). Buna göre Tablo 3'te Kadı Burhaneddin ortaokulundan sonra en düşük ikinci ortalama tutum değerine ($\bar{x} = 2,8168$) sahip olan Kanuni ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları Aşık Veysel ve Celal Bayar ortaokuluna göre daha olumsuzdur. Yine Atatürk ile Celal Bayar ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir var fark görülmektedir ($p < .05$). Buna göre ise Celal Bayar ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin tutum puanlarının ortalama değeri ($\bar{x} = 2,8908$) Atatürk ortaokulunda öğrenim görenlere ($\bar{x} = 3,7212$) göre az olduğundan öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları daha olumsuzdur.

3. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine İlişkin Görüşler Ailelerin Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmakta Mıdır?

Tablo 6. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirlerine Göre VDED'e Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Aylık gelir	N	\bar{X}	Ss
600 - 1000 TL	246	3,4764	,92869
1010 - 1500 TL	147	3,1756	,98421
1510 - 2000 TL	86	3,2260	1,00592
2010 - 2500 TL	74	2,8970	,89600
2510 TL ve üzeri	67	2,8750	1,01934
Toplam	620	3,2362	,98282

Tablo 7. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeylerine Göre VDED'e İlişkin Tutum Puanlarının Anova Testi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	Kareler Ort.	F	P
Gruplar arası	31.99	7,99	8,69	0,001
Grup içi	565,92	0,92		
Toplam	597,91			

$p < .05$

Tablo 7 incelendiğinde ailenin gelir düzeyi ile öğrencilerin VDED'e ilişkin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < .05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey HDS testinin sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeylerine Göre VDED'e İlişkin Tutum Puanlarının Tukey HSD Testi Sonuçları

Gruplar	Ortalama Fark	Standart Hata	P
600-1000 TL ile 1010-1500 TL	.3007	.1000	.023
600-1000 TL ile 1510-2000 TL	.2503	.1201	.229
600-1000 TL ile 2010-2500 TL	.5794	.1271	.001
600-1000 TL ile 2510 TL ve üzeri	.6013	.1321	.001

$p < .05$

Tablo 8 incelendiğinde aylık geliri 600-1000 TL arasında olan öğrencilerle 1010-1500 TL arasında olan öğrencilerin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < .05$). Ancak 600-1000 TL ile 1510-2000 TL arasında geliri olan öğrencilerin tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($p > .05$). Ayrıca aylık geliri 600-1000 TL ile 2010-2500 TL ve daha fazla olan öğrenci tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p < .05$). Bu sonuçlara göre ailenin gelir düzeyinin artışına bağlı olarak öğrencilerin VDED'e yönelik olumlu tutumlarında artış olduğu söylenebilir.

4. Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine İlişkin Görüşler Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmakta Mıdır?

Tablo 9. Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Göre VDED'e İlişkin Tutum Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	\bar{x}	Ss
Okur-yazmaz	23	3,1277	,73457
Okur-yazar	22	3,2216	,89116
İlkokul	286	3,3201	,95991
Ortaokul	178	3,3230	,98433
Lise	101	2,9474	1,04001
Üniversite	17	2,9522	,96484
Lisansüstü	3	3,3958	,53885
Toplam	630	3,2412	,97649

Tablo 10. Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Göre VDED'e ilişkin Tutum puanlarının Anova Testi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar arası	13.48	6	2,248	2,38	.027
Grup içi	586,28	623	0,94		
Toplam	599,77	629			

p<.05

Tablo-10'de görüldüğü gibi annenin eğitim düzeyi göre öğrencilerin VDED'e yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir fark vardır(p<.05). Bu farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları Tablo 11'da verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Göre VDED'e Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Gruplar	Ortalama Fark	Standart Hata	P
Lise-Okur yazmaz	-.1803	.2241	.985
Lise-ilkokul	-.3727	.1122	.017
Lise- Ortaokul	-.3756	.1208	.032
Lise-Üniversite	-.0048	.2543	1.000
Lise-Lisansüstü	-.4484	.5683	.986

p<.05

Tablo 11 incelendiğinde annenin eğitim düzeyi; lise olan öğrencilerle okur-yazar olmayanlar, üniversite ve lisansüstü mezunu olan öğrenciler arasında VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur(p>.05). Ancak annenin eğitim düzeyi; lise ile, ilkokul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin VDED'e yönelik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur(p<.05). Ayrıca annesinin eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul mezunu olanların tutum puanlarının ortalama değeri ($\bar{x}_{\text{ilkokul}}=3,3201$; $\bar{x}_{\text{ortaokul}}=3,3230$), lise mezunu olanlardan ($\bar{x}=2,9474$) daha fazladır. Bu durum annesi lise mezunu olan öğrencilerin, ilkokul ve ortaokul mezunu olanlara göre VDED'e yönelik tutumlarının daha olumsuz olduğunu göstermektedir.

Tablo 12. Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyine Göre VDED'e İlişkin Tutum Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	N	\bar{x}	Ss
Okur-yazmaz	2	3,4688	1,19324
Okur-yazar	11	3,1648	1,11463
İlkokul	162	3,3885	,92563
Ortaokul	178	3,4291	,96398
Lise	173	3,0762	,97054
Üniversite	85	2,9368	,96659
Lisansüstü	17	3,0331	1,00247
Toplam	630	3,2412	,97649

Tablo 13. Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyine Göre VDED'e İlişkin Tutum Puanlarının Anova Testi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar arası	23.28	6	3,88	20	.001
Grup içi	572,84	621	0,92		
Toplam	596,13	627			

p<.05

Tablo 13 incelendiğinde babanın eğitim düzeyi ile öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır(p<.05). Bu farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyine Göre VDED'e Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Gruplar	Ortalama fark	Standart hata	p
Ortaokul- Okur yazmaz	-.0396	.6833	1.000
Ortaokul- Lise	.3528	.1050	.011
Ortaokul- Üniversite	.4923	.1266	.002
İlkokul- Ortaokul	-.0405	.1042	1.000
İlkokul- lise	.3122	.1050	.048
İlkokul- Üniversite	.4517	.1286	.009

p<.05

Tablo 14 incelendiğinde babasının eğitim düzeyi; okur yazar olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunu olan öğrenciler arasında VDED'e yönelik tutumlarında istatistiksel olarak herhangi bir fark yoktur(p>.05). Ancak babasının eğitim düzeyi; lise ve üniversite olan öğrenciler ile okur yazar

olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin VDED'e karşı tutumları arasında istatistiksel olarak bir fark bulunmaktadır ($p < .05$). Ayrıca baba eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin ortalama tutum puanları ($\bar{x}_{\text{ilkokul}} = 3,3885$; $\bar{x}_{\text{ortaokul}} = 3,4291$) iken lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin puanları $\bar{x}_{\text{lise}} = 3,0762$; $\bar{x}_{\text{üniversite}} = 2,9368$ 'dir. Bu durumda baba eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olan öğrencilerin lise ve üniversite mezunu olanlara göre VDED'e yönelik tutumları daha olumludur.

5. Öğrencilerin Vatandaşlık Ve Demokrasi Eğitimi Dersine İlişkin Görüşleri Bu Derse Giren Öğretmenini Sevip Sevmemesine Göre Farklaşmakta Mıdır?

Tablo 15. Öğrencilerin Ders Öğretmenine Tutumuna Göre VDED'e İlişkin Tutum Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

VDED'e Giren Öğretmene Tutum	N	\bar{x}	Ss
Evet Seviyorum	433	3,5276	,89374
Kararsızım	106	2,7842	,76338
Hayır Sevmiyorum	95	2,4296	,92591
Toplam	634	3,2388	,97930

Tablo 16. Öğrencilerin Ders Öğretmenine Tutumuna Göre VDED'e İlişkin Tutum Puanlarının Anova Testi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p
Gruplar arası	120,219	2	60,10	77,90	.001
Grup içi	486,842	631	0,77		
Toplam	607,061	633			

$p < .05$

Tablo 16'da görüldüğü üzere VDED'e giren ders öğretmenine yönelik tutumu ile öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < .05$). Bu farkın hangi tutum düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Ders Öğretmenine Tutumuna Göre VDED'e Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Gruplar	Ortalama Fark	Standart Hata	P
Evet Seviyorum-Kararsızım	.7433	.0951	001
Evet Seviyorum-Hayır Sevmiyorum	1.097	.0995	001
Kararsızım-Hayır Sevmiyorum	-.3545	.1241	012

p<.05

Tablo 17'de görüldüğü üzere, öğrencilerin VDED'e giren ders öğretmenine yönelik tutumlarında; ders öğretmenini sevenler ve kararsız kalanlar ile ders öğretmenini sevmeyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır(p<.05). Buna durum öğrencilerin VDED'e giren ders öğretmenine yönelik tutumları ile VDED'e ilişkin tutumları arasında doğru orantı olduğunu göstermektedir.

6.Öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersine İlişkin Görüşler Öğrencilerin Günlük İnternete Girme Saati Ve Kitap Okuma Sıklığına Göre Farklaşmakta Mıdır?

Tablo 18. Öğrencilerin Günlük İnternete Girme Saatine ve Kitap Okuma sıklığına Göre VDED'e İlişkin Tutum Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

İnternete Girme Sıklığı	N	\bar{X}	Ss
Hiç	222	3,3944	,97660
1 saat	151	3,1705	,93950
2 saat	128	3,1948	,96000
3 saat	45	3,1319	1,03800
4 saat	33	3,3674	,92250
5 saat	11	4,6364	,91079
6 saat ve üzeri	44	2,7287	1,00380
Toplam	634	3,2388	,97930
Kitap Okuma Sıklığı			
Hiç	62	2,8730	,99041
Günlük	245	3,3541	1,0267
Haftada bir	225	3,2750	.89854
Ayda bir	102	3,1042	.97225
Toplam	634	3,2388	.97930

p<.05

Tablo 19. Öğrencilerin Günlük İnternete Girme Saatine ve Kitap Okuma Sıklığına Göre VDED'e Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
İnternete Girme Sıklığı					
Gruplar Arası	20,576	6	3,429	3,666	.001
Grup içi	586,485	627	.935		
Toplam	607,061	633			
Kitap Okuma Sıklığı					
Gruplar Arası	13,697	3	4,556	4,847	.002
Grup içi	593,364	630	.942		
Toplam	607,061	633			

p<.05

Tablo 19 incelendiğinde öğrencilerin internete girme sıklığı ve kitap okuma sıklığı ile VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir(p<.05). Her iki değişkenin kendi içinde farklılığa neden olan gruplarını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HDS testi Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Günlük İnternete Girme Saatine ve Kitap Okuma Sıklığına Göre VDED'e Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

İnternete Girme Sıklığı	Ortalama Fark	Standart Hata	P
Hiç- 1 saat	.2239	.2239	.300
Hiç - 2 saat	.1996	.1996	.508
Hiç -3 saat	.2624	.2624	.643
Hiç - 4 saat	.0270	.0270	1.000
Hiç -5 saat	-.2419	-.2419	.984
Hiç- 6 saat ve üzeri	.6657	.6657	.001
Kitap Okuma Sıklığı			
Hiç- Günlük	-.48110	.13797	.003
Hiç- Haftada bir	-.40202	.13920	.021
Hiç- Ayda bir	-.23118	.15628	.451

p<.05

Tablo 20 incelendiğinde günlük internete girme sıklığı değişkenine göre; internete günlük olarak hiç girmeyen öğrenciler ile 1 ve 5 saate yakın giren öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir(p>.05).Ancak internete günlük olarak hiç girmeyen öğrenciler ile 6 saat ve üzeri giren öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir(p<.05).

Ayrıca günlük olarak internete hiç girmeyen öğrencilerin tutum puanlarının ortalama değeri ($\bar{x}=3,3944$) iken, 6 saat ve üzeri giren öğrencilerin ortalama değeri ($\bar{x}=2,7287$)'dir. Buna duruma göre günlük olarak internetle hiç ilgilenmeyen öğrencilerin 6 saat ve üzeri internette zaman harcayanlara göre VDED'e ilişkin tutumları daha olumludur.

Ayrıca kitap okuma sıklığı değişkenine bakıldığında; hiç kitap okumayan öğrenciler ile günlük ve haftada bir kitap okuyan öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır($p<.05$). Ancak hiç kitap okumayan öğrenciler ile ayda bir kitap okuyan öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak bir fark görülmemektedir($p>.05$). Ayrıca hiç kitap okumayan öğrencilerin tutum puanlarının ortalama değeri ($\bar{x}=2,8730$), günlük olarak kitap okuyanların ortalama değeri ($\bar{x}=3,3541$) iken haftalık kitap okuyanların ortalama değeri ($\bar{x}=3,2750$)'dir. Bu durum kitap okuma sıklığı arttıkça öğrencilerin VDED'e yönelik tutumlarında da olumlu yönde bir artışın olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma Sivas il merkezinde öğrenim gören ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin Vatandaşlık ve Demokrasi Dersine (VDED)'e yönelik tutumlarını farklı değişkenler açısından belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara ilişkin yapılan tartışma ve sonuçlar, bulgular bölümündeki sıraya göre ele alınmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin VDED'e yönelik tutum puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda cinsiyet değişkenine göre ortaokul sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin VDED'e yönelik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (t değeri= 1,21; $p=0,22>.05$). Bu durumda öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları cinsiyete göre bir farklılık göstermemektedir. Benzer olarak Baştürk (2011) öğrencilerin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi öğretim programındaki kazanımlara katılımında öğrencilerin VDED'e yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülürken, yine Öner ve Kamçı (2013) ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler vatandaşlık eğitime karşı tutum ve görüşlerin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Ancak Kaya (2013) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin vatandaşlık eğitiminde sık kullanılan sorumluluk, hak, eşitlik, vatandaşlık ve egemenlik kavramlarına ilişkin algılarını ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada; cinsiyetin öğrencilerin kavramlara yönelik algılarını

kısmen etkilediği ve kız öğrencilerin sorumluluk algılarının erkek öğrencilere göre daha gelişmiş bir düzeyde olduğu tespit etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördüğü okullara göre VDED'e yönelik tutum puanları ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Öğrencilerin öğrenim gördüğü okullara göre; en düşük tutum puanlarının ortalama değerine sahip olan Kadı Burhaneddin ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları diğer ortaokullara göre daha olumsuzdur. Ayrıca en düşük ikinci ortalama tutum değerine sahip olan Kanuni ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin Aşık Veysel ve Celal Bayar ortaokuluna göre VDED'e yönelik tutumları daha olumsuzdur. Yine Celal Bayar ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin tutum puanlarının ortalama değeri Atatürk ortaokulunda öğrenim görenlere göre az olduğundan öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları daha olumsuzdur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir düzeyine göre VDED'e yönelik tutum puanları ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Aylık geliri 600 ila 1500 TL arasında olan düşük gelirli öğrencilerin kendi içerisinde VDED'e yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark varken, 1510-2000 TL arasında orta gelire sahip olan öğrencilerin kendi içerisinde tutumlarında fark görülmemektedir. Ayrıca aylık geliri 600-1000 TL ile 2010-2500 TL ve daha fazla olan öğrenci tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin aile gelir düzeyi arttıkça VDED'e yönelik olumlu tutumları da artmaktadır. Benzer şekilde Baştürk (2011), öğrencilerin Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi öğretim programındaki kazanımlara katılımını, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan okullar lehine anlamlı olduğunu saptamıştır. Öner ve Kamçı (2013) ise ortaokul öğrencilerinin öğrenim gördükleri çevrenin sosyo-ekonomik düzeyleri düştükçe, sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimine dair tutum ve görüşlerinin de olumsuz etkilendiğini tespit etmiştir. Ayrıca Öcal (2011) İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Vatandaşlık Hakları Konusundaki Görüşleri çalışmasında, ailelerin maddi durumları iyileştikçe ve hanenin gelir düzeyi arttıkça, öğrencilerin hak ve özgürlük puanlarında da artış kaydedildiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular ülkemizde demokratikleşmenin yerleşmesinde ve vatandaşlık bilincinin artırılmasında ekonomik sebeplerin önemini göstermektedir. Çünkü "açlık sınırının altında" ya da "açlık sınırında" yaşayan bireylerin, hak ve özgürlük kavramlarını içselleştirmelerini beklemek rasyonel bir yaklaşım olmaz.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aile eğitim düzeyine göre VDED'e yönelik tutum puanları ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Ancak öğrencilerin aile eğitim düzeyi lise olan öğrenciler ile okur-yazar olmayanlar, üniversite ve lisansüstü mezunu olan öğrenciler arasında VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Annesi lise mezunu olan öğrencilerin, ilkökul ve ortaokul mezunu olanlara göre VDED'e yönelik tutumları daha olumsuzdur. Babası lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin ise okuryazar olmayan, ilkökul ve ortaokul mezunu olan öğrencilere göre VDED'e karşı tutumları daha olumsuzdur. Yani genel olarak bakıldığında aile eğitim seviyesi ilkökul ve ortaokul gibi düşük olan öğrencilerin; ailesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilere göre VDED'e yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda istatistiksel olarak anne veya babanın eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin tutumlarında olumlu yönde artış olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak öğrencilerin VDED'in içeriğinde yer alan vatandaşlık haklarına yönelik tutumları Öcal (2011); Tereseviciene ve Jonyniene'nin (2001) çalışmasında, ebeveynlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe, öğrencilerin vatandaşlık haklarına yönelik tutumlarında da pozitif yönlü bir artış olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin VDED'e giren ders öğretmenine yönelik tutumlarında; ders öğretmenini sevenler ve kararsız kalanlar ile ders öğretmenini sevmeyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Buna durum öğrencilerin VDED'e giren ders öğretmenine yönelik tutumları ile VDED'e ilişkin tutumları arasında doğru orantı olduğunu göstermektedir. Yani öğrencilerin ders öğretmenini sevmesi VDED'i de sevmesini sağladığı söylenebilir. Downing, Ryndak, ve Clark (2000) eğitimci olabilmek için çocukları sevmek, çocuklarla etkileşime girebilme, sabırlı, ilgili, nazik olma ve esnek olma, yetişkin ve çocuklarla iletişim kurabilme ve sakin kalabilmek gibi özellikleri sıralamaktadır. Başarılı öğretim için güdüleyici bir ortamın sağlanması ve çocukları sevmek büyük önem taşımaktadır (Lasley, 1980; Veenman, 1984).

Araştırmaya katılan öğrencilerin kitap okuma sıklığı ile VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir. İnternete günlük olarak internetle hiç ilgilenmeyen öğrencilerin 6 saat ve üzeri girenlere göre VDED'e ilişkin tutumları daha olumludur. Öğrencilerin kitap okuma sıklığı değişkenine bakıldığında; hiç kitap okumayan öğrencilerin günlük ve haftada bir kitap okuyan öğrencilere göre VDED'e yönelik tutumları daha olumsuz olduğu görülmektedir. Ancak hiç kitap okumayan öğrenciler ile ayda bir kitap okuyan öğrencilerin VDED'e yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak bir

fark görülmemektedir. Bu durum bize kitap okuma sıklığı arttıkça öğrencilerin VDED'e yönelik tutumlarında da olumlu yönde bir artışın olduğunu göstermektedir.

Özellikle araştırmada öğrencilerin VDED'e giren ders öğretmenine yönelik tutumları ile VDED'e ilişkin tutumları arasında doğru orantı olduğu görülmektedir. Yani öğrencilerin ders öğretmenini sevmesi VDED'i de sevmesinde etkilidir. Bu bağlamda öğretmenlerin demokratik öğretmen rol ve tutumları yanında öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına uygun yöntem ve stratejiler konusunda bilgilendirilmesi, derse karşı tutumu önemli ölçüde etkileyecektir. VDED'e yönelik tutumların ölçülmesi oldukça farklı değişkenlerle ve farklı zaman dilimlerinde yapılabilecek oldukça kapsamlı çalışmalar olarak da yapılabilir.

Kaynakça

- Anderson L. W. (1988). Attitudes and their measurement. In Keeves, J. P. (Ed.), *Educational research, methodology and measurement: An international handbook*. New York: Pergamon Press.
- Aras, H. (2000). *Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinde öğrencilerle insan hakları ile ilgili tutumların kazandırılması*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Baştürk, N. (2011). *İlköğretim 8. sınıf vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi öğretim programı kazanımlarının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Bloom, B. S. (2012). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. (Çev: D. A. Özçelik). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bozбек, M ve Demir, S. B. (2014). Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersine yönelik tutum ölçeği; Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, (Baskıda)
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni* (Çev Edt Demir, S. B.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Dewey, J. (2008). *Okul ve toplum*. (çev: H. Avni Başman). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Downing, J. E., Ryndak, D. L., & Clark, D. (2000). Paraeducators in inclusive classrooms: Their own perceptions. *Remedial and Special Education*, (21), 171-181.

- Edwards, C. H. (2008). *Classroom discipline & management*. New Jersey: John Wiley & Sons Publishers.
- Engle, S. H. & Ochoa, A. S. (1988). *Education for democratic citizenship: Decision making in the social studies*. New York: Teachers College.
- Er, H., Özmen C. ve Ünal, F. (2013). 8. sınıf vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinin 4. sınıfa alınmasına ilişkin görüşler üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Science, 6(8)*, 179-196.
- George, R., (2006) A Cross-domain analysis of change in students attitudes toward science and attitudes about the utility of science. *International Journal of Science Education, 28(6)*, 571-589.
- Glaeser, E. L., Ponzetto, G.A.M., & Shleifer, A. (2007). Why does democracy need education? *J Econ Growth, 12*,77–99.
- Haladyna, ve diğ., (1982). Relations of student, teacher and learning environment variables to attitudes toward social studies. *Journal of Social Studies Research, 6(2)*, 36-44.
- Hick, D. (2001). Re-examining the Future: the challenge for citizenship education. *Educational Review, 53(3)*, 229-240.
- Kerr, D. (1999). *Citizenship education: An international comparison*. London: QCA/NFER.
- Lasley, T. (1980). 'Preservice teacher beliefs about teaching, *Journal of Teacher Education, 31(4)*, 38-41.
- Marzano, R. J., (1992). A different kind of classroom, *Association for Supervision and Curriculum Development*. Alexandria, VA
- Marzano, R. J., Pickering, D. & McTighe, J. (1994). *Assessing students outcomes: Performance assessment using the dimension of learning model*, *Association for Supervision and Curriculum Development*. Alexandria, Virginia
- MEB. (2010a). İlköğretim Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Öğretim Programı (8. Sınıf). Ankara: Ekoyay Yayınları.
- MEB. (2010b). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Klavuzu (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları.
- Osler A. & Starkey, H. (1996). *Teacher education and human rights*. London: David Fulton

- Öcal, A. (2011). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin vatandaşlık hakları konusundaki görüşleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(134-146).
- Öner, G. ve Kamçı, S. (2013). Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler ve vatandaşlık eğitimine ilişkin tutum ve görüşleri. *II. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu*. Aksaray, Türkiye, 26-28 Nisan.
- Schou, L.R. (2001). Democracy in Education. *Studies in Philosophy and Education*, 20, 317-329.
- Shaughnessy, J.M. ve Haladyna, T.M., (1985). Research on student attitude toward social studies, *Social Education*, 49(2), 692-695.
- Simpson, R. D., Koballa Jr, T.R., Oliver, J. S., & Crawley, F. E. (1994). Research on affective dimension of science learning. In D.L. Gabel (Ed.), *Handbook of research in science teaching and learning*. National Science Teacher Association. NY: Macmillan Publishing Company.
- TDK.(1992). *Türkçe Sözlük (II Cilt)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Tereseviciene, M., & Jonyniene, Z. (2001). Students' Perceptions Of Their Rights İn Lithuania. *School Psychology International*, 22(2), 152-173
- Tosun, Z. D. (2011). *Biyoloji Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ural, S. N. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin demokratik tutum ve empatik eğilim düzeylerine sosyal bilgiler dersinin etkisi*. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Üstündağ, T. (1997). *Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinin öğretiminde yaratıcı dramının erişkiye ve derse yönelik öğrenci tutumlarına etkisi*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Veenman, S. (1984). Perceived problems of beginning teachers. *Review of Educational Research*, 54(2), 143-178.
- Wilkins, J. ve L. M., (2003). Modeling change in student attitude toward and beliefs about mathematic. *The Journal of Edicational Research*, 97(1), 52-63.
- Yılmaz, D. (2002). *Üniversiteler için vatandaşlık bilgisi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yılmaz, K. (2013). İlköğretim öğrencilerinin vatandaşlık eğitimi ile ilgili temel kavramlara ilişkin algılarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 453-463.